

Saulė Venskūnytė / 2013 m. spalio 27 d. 14:29

Nuotrauka: Shutterstock nuotr.

PATARIMAI, KAIP SUTVARKYTI KAPUS

Artėjant Vėlinėms, svarbu sutvarkyti kapaviečių erdvę. Tai subtili erdvė, kurios tvarkymas, apželdinimas reikalauja kruopštumo ir nuoširdumo. Prižiūrint kapavietę svarbu ne tik praktiškumas, bet ir estetika. Pateikiame kelių specialistų nuomones, kaip derėtų tvarkyti artimųjų kapus.

Vėlinių tradicija

Artėjančios Vėlinės yra bene seniausia tradicinė lietuviška šventė, menanti ikirikščioniškus laikus, kurios išlikimą ir unikalumą lėmė ypatingas ryšys su mirusiųjų pasauliu. Šiandien ryškiausias Vėlinių paprotys – aplankyti artimųjų kapus, juos sutvarkyti ir uždegti žvakutę.

Seniau mirusiųjų atminimui skirta šventė buvo vadinama Ilgėmis ir trukdavo tris dienas. Bendravimui su mirusiais buvo skirtas visas rudens metas nuo derliaus nuėmimo iki pat Kūčių. Tačiau ne visos Lietuvos kapinės ir pavieniai kapai yra sutvarkyti ir tinkamai prižiūrimi.

Vėlinių išvakarėse žvakių nušviestos kapinaitės stebina ne vieną užsienietį – panašių papročių galima aptikti daugelyje tautų, tačiau Lietuvoje ši tradicija ypatingai svarbi ir gaj. Žvakių liepsnelėmis pagerbiamos ir nežinomųjų kapavietės, mirties vietos, taip pat senieji pilkapiai, prisimenamos ir „klajojančios vėlėlės“, neturinčios savo polsio vietos. Ugnies šviesa ir šiluma simboliškai reiškia gyvybę, atsinaujinimą, o taip pat susitelkimą ir vienybę.

Iš tiesų ugnies motyvas mirusiesiems skirtose apeigose yra itin senas – liepsnos pėdsakų randama beveik visų laikų baltų genčių laidosenoje. Archeologų duomenimis, mirusiųjų deginimas kaip bendras laidojimo apeigų bruožas skirtinguose Lietuvos regionuose įsivyravo valstybės susidarymo laikotarpiu ir buvo praktikuojamas iki krikšto ir net ilgiau.

Prie mažiau išlikusių Vėlinių arba Ilgių papročių, kuriuos dar galima atpažinti kaimyninėje Baltarusijoje, reikia paminėti bendravimui su mirusiais skirtas vaišes. Antai XVII a. Vilniaus jėzuitų kolegijos veiklos ataskaitoje piktinamasi, kad žmonės nešdavo aukas mirusiųjų senolių ir draugų vėlėms, ypač per Velykų, Kalėdų iškilmes. Senosios apeigos, kurių bažnyčiai nepavyko uždrausti ir išnaikinti, ilgainiui susiliejo su krikščioniškais papročiais – šeimos rate rengiamų vaišių metu melstasi, giedota, kviestos artimųjų vėles, buvo pjaunamas avinas, aukojami valgiai ir gėrimai. Ruošiantis vaišėms buvo kūrenama apeiginė pirtis, vėliau paliekama ir vėlėms nusiprausti.

Vėlinių metu seniau vietoje žvakių kapinės buvo kuriami laužai – tokia tradicija iki šių dienų išlikusi Dzūkijoje, Margionių kaime, Varėnos rajone. Ugnies sąsajos su mirusiųjų pasauliu sutinkamos ir sėkmėse, dainose.

Siūloma sutvarkyti apleistus kapus

„Vėlinių laikotarpis – pats geriausias metas pasirūpinti ne tik savo artimųjų kapais, bet ir šalia esančiomis palaidojimo vietomis. Neretai galima stebėti, kad šalia gražiai sutvarkytų kapų stūkso ir vos žymus krūmais apaugęs kauburėlis. Nebūkime abejingi – skirkime, kad ir nedaug laiko, tačiau pagerbkime ir šį anapilin iškeliavusį žmogų. Nupjaukime žolę, neleiskime užželti krūmais ir uždegime nors vieną žvakutę“, – prašo Kultūros paveldo departamento vyriausioji valstybinė inspektorė Audronė Vyšniauskienė.

A.Vyšniauskienė mano, kad Lietuvoje kapinių tvarkymo papročiai po truputį keičiasi. Seniau buvusias natūralias gėles keičia plastmasinės. Augančią žolę uždengia betono plytelės ar net kiliminės dangos, o žvakės nešamos įvairiose pakuotėse, kurios po Vėlinių lieka kapinėse kaip šiukšlės.

„Nederėtų kapų paversti buitinių daiktų sandėliu. Nuo seno lietuviai nešdavo tik tai, kas kapinėse supūna ir nepalieka šiukšlių. Vietoj plastmasinių gėlių geriau atneškime gyvą žiedą, o betono plokštes palikime statyboms, bet ne kapams. Tegu čia želia natūrali augmenija. Ją tereikia tik kartas nuo karto nupjauti“, – mano laidojimo vietų specialistė.

Dažnai neprižiūrimos ir apleistos lieka senosios kaimo kapinaitės, karių kapai ir pavieniai palaidojimai. Gyventojai raginami neužmiršti ir šių vietų – nurinkti šiukšles, nukritusias šakas, nupjauti pradėjusius želti krūmus. Specialistai taip pat pataria nepjauti pūvančių kryžių tol, kol jis nekelia pavojaus žmonių gyvybei, o nuvirtusius – tiesiog sudėti šalia kapinių tvoros.

Dažniausiai pasitaikančios klaidos

Kaip teigia „Eglės stiliaus“ specialistė, tie, kas turi laiko ir galimybių dažnai lankytis kapuose, dažniausiai kapavietę paverčia mažu gėlių darželiu, kuriame susodinama kuo daugiau ir kuo spalvingesnių augalų. Arba atvirkščiai, tie, kurie neturi galimybės dažnai lankytis artimųjų kapų, stengiasi vieną kartą juos sutvarkyti taip, kad vėliau praktiškai nereikėtų prižiūrėti. Pastaruoju atveju dažniausiai naudojama dirbtinė danga, dirbtinos gėlės arba dekoratyvinė skaldelė. Dirbtinė danga atrodo nesoningai ir nenatūraliai. Ja padengtas kapas atrodo „sunkiai“ ir sudaro įspūdį, kad prižiūrimas atmetinai. Dėl šių priežasčių nerekomenduojame jos naudoti.

Kaip jų galima išvengti?

„Eglės stilius“ pataria, jog tinkamesnė yra dekoratyvinės skaldelės danga. Priežiūros reikalauja mažiau, nei dirbtinė danga, nes dirbtinę dangą reikia plauti arba šluoti (kaip kilimą), ją reikia kalti ant lentų ar kito kieto paviršiaus, kad būtų tiesi ir nesusisuktų. Tačiau skaldelė, dėl netinkamai paruošto jos pagrindo, taip pat gali susipurvinti, po ja gali pradėti augti piktžolės. Tačiau taip nenuteks, jeigu naudosite kokybišką skaldelės patiesalą.

Naudojant įvairius atitvarus iš skaldelės galima sukombinuoti norimą raštą (pavyzdžiui, gėles, kryželį ir pan.). Skaldelę bet kada galima vis kitaip perteikti, papildyti ją kita spalva, ir taip gauti naują vaizdą. Tačiau nerekomenduojama dekoratyvinės skaldelės dangos tuo atveju, kai kapas yra po lapuočiais, o ypač spygliuočiais medžiais, nes prikritus į jį lapams, spygliams, medžių sėkloms bus labai sunku visa tai išimti. Jeigu jau nutiko taip, kad susiduriate su šia problema, greičiau spyglius ir lapus surinksite juos sušluodami. Tam galite naudoti švelnų šepetėlį. Jeigu kapavietė yra po medžiais, galima rinktis smėlio ar/ir juodžemio dangą. Tada visas šiukšles lengvai surinksite grėbliuku.

Priklausomai nuo poreikių ir galimybių, galima pasirinkti ir kitą dangos tipą (pvz. specialią zolytę, mulčią, smėlį, juodžemį, akmenukus ar išvardintų variantų mišinį).

Kapui apželdinti geriausia rinktis paprastus, lengvai prižiūrimus daugiamečius augalus (gėles, krūmelius). Bet jų neturi būti daug. Rinkitės kiliminius arba neaukštus augalus, kad jie neužgožtų kapo ar paminklo. Vieną ar pora aukštesnių galite pasodinti prie paminklo šonų, kad būtų kaip akcentas. Neperkraukite kapo spalvų įvairove ir nenaudokite labai ryškių, nenatūralių spalvų (tai ypač aktualu renkantis dirbtines gėles).

Prieš ir po/ Eglės stiliaus nuotr.

Kapų tvarkymo darbai. Kaip ir kokius darbus atlikti?

Jeigu kapas susmukęs, reikėtų jį pakelti papildomai pripilant žemių. Pripylus jas išlyginkite ir suspauskite. Jeigu pageidaujate, kapo pakraščiuose arba viduryje, galite sodinti pasirinktus augalus. Prieš užpilant pasirinktą dangą (išskyrus sėjant zolytę), ant išlygintos ir suspaustos žemės reikėtų tiesti neaustinę geotekstilę arba juodą austinę agroplėvelę tam, kad iš po dangos neaugtų žemėje esančios piktžolės. Jeigu sodinate augalų, tada reikėtų prakirpti jiems skylės.

Geotekstilė yra laidži vandeniui, bet neleidžia augti piktžolėms, o agroplėvelė tik pristabdo piktžolių augimą. Tad geriau rinktis pirmąją. Ant patiesalo jau galima berti dekoratyvinę skaldelę ir tolygiai visur ją paskirstyti. Toliau, priklausomai nuo poreikių: skaldelėi galima naudoti atitvarus, dėti kitus elementus. Vazos, kryželiai, gėlės pagal spalvinę gamą turėtų derintis prie kapo apvado, dangos ir bendro vaizdo. Baigus tvarkyti kapą reikėtų nepamiršti sutvarkyti ir aplinką apie jį (išrėvėti piktžoles ar nušluoti takelius). Tinkamai tvarkomų kapų pavyzdžiai pateikti žemiau. Daugiau sutvarkytų kapų pavyzdžių galite rasti mūsų galerijoje.

Priklausomai nuo darbų pobūdžio, kapo tvarkymui teks paskirti visą dieną arba net visą savaitgalį, nes pradinis kapo sutvarkymas reikalauja daug laiko, kantrybės ir pastangų. Tačiau visa tai atpirks būsimas rezultatas.

Dar vienas kapaviečių tvarkymo būdas – plastbortai

UAB „Baltic ILP“ atstovė Dovilė Ivanauskienė pastebi, jog Lietuvoje kapų tvarkymas yra nepelnytai nuvertinama apželdinimo sritis, nes, iš tiesų, įmanoma ganėtinai minimaliomis priemonėmis gražiai ir kokybiškai sutvarkyti artimųjų kapus. Populiarus kapų tvarkymo stilius labiau primena dekoratyvinio apželdinimo varžybas, nei ramaus susikaupimo ir pagerbimo vietas.

Statistiškai kas trečias miesto gyventojas kapus lanko už gyvenamojo miesto ribų ir tai sukelia tam tikrus nepatogumus atsižvelgiant į intensyvių gyvenimo tempą ir nuolatinę laiko stoką.

Tam D. Ivanauskienė siūlo kitokį tvarkymo būdą. Jį pasitelkus reikėtų atsisakyti, ar bent jau sumažinti vienmečių gėlių naudojimą.

Nuo skonio ir galimybių priklauso kokias medžiagas iki šiol naudojote, tačiau dekoratyvinių akmenėlių įvairovė ir jų derinimo bei jungčių galimybės su visžaliais augalais leidžia originaliai ir greitai susitvarkyti svarbų žemės lopinėlių.

Tam naudojami skirtingų spalvų ir dydžių akmenėliai. Netgi derinant skirtingo dydžio ir panašios spalvos akmenėlius, galima išgauti nuosaikų, bet mielą akiai derinį ar kompoziciją. Tam, kad akmenėliai nesusimaišytų (juk kartais reikės ant jų ir užlipti), atskirumui naudojami plastbortai, kurie į suspaustą gruntą prismeigti plastikinėmis vinimis.

Kadangi žiedų ir žalumos vis tiek norisi, todėl šilokų (Sedum), čiobrelių (Thymus), žemaūgių gvazdikų (Dianthus) deriniai, suaugę į tankų kilimą, užklos sklypelį tankiu kilimu, kurio nereikės šienauti. Tarpuose tarp minėtų augalų, stiltuotų akmenų kompozicijoje, galėsite parinkti vietą žvakidėms ar neaukštoms vazoms.

Svarbu paminėti, kad pastarieji augalai labiau tinka saulėkaitoje esančioms vietoms tvarkyti. Šėšėlyje esančioms kapavietėms naudojamos žemaūgės melsvės, viendienės bei pavėsį mėgstančios kiliminės daugiametės gėlės.

Pagrindinės taisyklės tvarkant kapavietę rudenį

- Nurinkite nužydėjusias, vienmetes gėles;
- Vasarines gėles išraukite, augalus apkarpykite;
- Nurinkite nukritusius lapus;
- Daugiametes gėles apkirpkite, palikite 5-10 cm stiebus, pamulčiuokite. Taip pat galite sodinti kiliminius augalus;
- Jautresni šalčiui yra jurginai, lelijos – šias gėles iškaskite;
- Spalio mėnesį pasodinus chrizantemų, jos išbus iki lapkričio vidurio;
- Jei spalio mėnesį pasodinsite visžalius augalus, jie kapą puoš visus metus. Tam tinkami kadagiai, kukmedžiai, tujos.
- Kapams dekoruoti tinkamas ir bukmedis. Rudenį svarbu šį augalą palaistyti ir pamulčiuoti.